

**ВАЉЕВСКА ПИВАРА 1860 – 2000, редактор Здравко
Ранковић, Друштвено предузеће за производњу пива и
безалкохолних пића „Пивара” – Ваљево, Ваљево, 2000, 256**

Поводом 140 година постојања, Друштвено предузеће за производњу пива и безалкохолних пића „Пивара” – Ваљево објавило је свој историјат. Овај издавачки подухват значајан је не само за Ваљево, већ и шире, јер је у питању јубилеј најстаријег ваљевског индустријског предузећа и једног од најстаријих у Србији.

Књига је подељена на четири дела: *Ушху* (3-12), *Ваљевски пивара 1860 – 1947*, (13-160), *Пивара као самостално државно и друштвено предузеће 1947 – 1985* (163-231) и *Рад и развој 1985–2000* (235-253).

Сажето написан *Увод* води нас кроз развојне фазе Пиваре од оснивања 1860, па до краја 20. века.

Најобимнији други део: *Ваљевска пивара 1860–1947*, као и увод, написан је пером врсног историчара и архивисте Милорада Митрашиновића на 147 страна. Сложено раздобље развоја Пиваре, од ручне радионице за производњу пива до њеног израстања у индустријско предузеће, аутор је зналачки поделио у 12 поглавља и показао да је ненадмашан у уочавању битних тренутака привредног развоја ваљевског краја и привредне историје уопште. Сви изнети подаци покривени су прворазредним историјским изворима – архивском грађом и примереним научним апаратом.

Читаоце прво упознаје са историјатом пиварства од старих Вавилонца, преко Египћана, Јевреја, Грка, Римљана, до средњег века, када су пиво производили Французи. Подсећа нас да се пиво производило и у средњовековној Србији, па све до 19. века, када, увођењем парне машине и вештачког хлађења (1870), пиварство на нашим просторима доживљава процват.

У Ваљеву се производња пива покреће раније. Наиме 1860, богати ваљевски терзијски трговац Димитрије Митровић оснива малу ручну пивару. Прави развој Пиваре почиње доласком Јозефа Ајхингера, квалификованог пивара из Баварске.

Пивара пролази кроз бурно раздобље власничке трансформације, тако да 1891. постаје акционарско друштво и, сходно томе, мења и називе. Бележи успоне и падове у производњи и промету пива, али опстаје, иако има велику конкуренцију у Јагодинској, Сремскомитровачкој, Вајфертовој и Бајлонијевој пивари. Ова двојица су 1913. откупили готово све акције Ваљевске пиваре и седиште предузећа премешта се у Београд. Први светски рат прекида рад Пиваре и тек 1921. поново је на тржишту. Све успехе и кризе Пиваре М. Митраши-

новић „освежава” подацима занимљивим за читаоце, као што су: цена пива 1871. године; преузимање механе 1891, где су одржаване забаве, али и политички зборови; проблеми набавке хмелја и квалитетног пиварског јечма; услови рада и живота радника; замена зелених у браон флаше, 1932. године, јер ове прве, по оцени Управног одбора, „нису у моди” и сл. Од 1936, па до Другог светског рата, Пивара ради само са 30% капацитета. Ни после ослобођења не бележи раст производње, јер држава средства обнове усмерава у друге гране индустрије. Током целог рада, као нит, провлачи се улога Пиваре на развој Ваљева и околине. Прелазак Пиваре у државну својину, 26. IX 1947, Митрашиновић документовано поткрепљује архивском грађом држећи се строго чињеница. Обрадом овог „осетљивог” поглавља, аутор је одржао предавање из методике научног и историјског истраживања.

Митрашиновић рукопис завршава пописом радника Пиваре у периоду 1860–1945. и биографијама два истакнута пиварска радника Јозефа Ајхингера и Василија Васе Рачића.

Трећи део: *Пивара као самостално предузеће и друштвено предузеће 1947–1985*, издељено у пет поглавља, написао је публициста Миодраг Јоцић. Најпросперитетнији период у развоју Пиваре написан је цитирањем преписа архивских докумената, без студиозније анализе. Аутор је на тај начин свео израстање Пиваре у модерно техничко-технолошко предузеће на податке где се нижу непрегледне цифре произведеног пива, сокова, уложених средстава у подизање објеката, са мало објашњења. Као илустрација, може се навести обрада периода самоуправљања. Аутор нам на 8 страна даје „уз извесна сажимања” Извештај о раду органа самоуправљања за период 1960–1961. и констатује (ци-

тирам): „одржане су на стотине можда и хиљаде седница органа самоуправљања, донето је на хиљаде одлука о чему сведочи брдо записника”. Не-научан приступ и методологија без научног апарата, умањили су, ван сваке сумње, огроман истраживачки рад аутора. Као олакшавајуће околности могу се узети чињенице: да је за тај период сачувано највише архивске грађе и да је било тешко „испратити” развој Пиваре у овом периоду.

Крај овог дела монографије красе казивања 12 ветерана – радника Пиваре, која је М. Јоцић прибележио и унео животност у свој рукопис.

Четврти део: *Рада и развој 1985–2000*, написала је група аутора – запослени у Пивари, кратко, у форми 15-годишњег извештаја о раду, где нас упознају са инвестиционим улагањима, производњом, увођењем нових производних програма, добијеним признањима и организационим променама које су уследиле према важећим законима. На крају, дат је списак запослених у Пивари 2000. године.

Књига је богато илустрована старим фотографијама.

Права је штета што је монографија коауторско дело, па је пред нама књига која по свом квалитету није „избалансирана”. Управо се то може ставити као основна замерка редактору. Затим, несвакидашње је да у импресуму и каталогизацији пише само име редактора, а не и главних аутора Митрашиновића и Јоцића, јер ово није превод неке иностране публикације. Добрим познаваоцима историографских радова о Ваљеву и ваљевском крају, позната је велика улога и допринос редактора у писању завичајне историје, али исто тако и један од аутора три петине ове књиге М. Митрашиновић. Његово име и име М. Јоцића нису смела да се изоставе.